

Mindaugo Nefo ir Tado Rutkausko 7 kl. istorijos vadovėlio II dalies recenzija

(„Baltų lankų“ vadovėliai“, 2023 m.)

Mindaugo Nefo ir Tado Rutkausko 7 kl. vadovėlio II dalyje pateikiama medžiaga pritaikyta siekti dalyko bendrojoje programoje įvardytų tikslų ir uždavinių bei ugdyti įvairias mokinių kompetencijas. Pateikiamos įvairių tipų užduotys, atliepančios visus bendrosiose programose aprašytus pasiekimų lygius ir skatinančios taikyti įvairius mokymosi metodus. Vadovėlyje nėra fakto ir dalyko klaidų, turinys parengtas remiantis patikrintais, patikimais ir įvairiais šaltiniais. Tekste nėra diskriminavimo ir diskriminavimo propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Nėra reklamos. Pateikiamos nuorodos į skaitmeninius išteklius, kurie nėra mokami, visiems laisvai pasiekiami. Asmenybių veiklos aprašymai, iliustracijos, užduotys nepažeidžia asmens teisių ir laisvių bei pagrindinių tarptautinės teisės principų, vengiama neigiamas emocines reakcijas keliančių asociacijų, būdvardžių ir kategoriškų apibendrinimų, nėra neigiamų ar kitokių lyčių stereotipų, mergaitės ir berniukai, moterys ir vyrai vaizduojami nešališkai. Vadovėlio turinys atitinka dalyko bendrojoje programoje aprašytą mokymosi turinį, atskiros dalys logiškai dera tarpusavyje, atsižvelgiama į mokinių amžių, vaizdinė medžiaga dera su kitais vadovėlio turinio elementais.

Vadovėlio turinys atitinka dalyko bendrojoje programoje nustatytus tikslus ir uždavinius, mokymo(si) turinį, atskiros dalys logiškai dera tarpusavyje. Vaizdinė medžiaga dera su kitais vadovėlio turinio elementais. Pagal kiekvieną temą yra skirtingo sudėtingumo užduočių, atitinkančių dalyko bendrojoje programoje apibrėžtus visų pasiekimų lygių požymius. Klausimų ir užduočių formuluotės aiškios atitinkamo amžiaus tarpsnio mokiniams.

Mokiniam naudinga, kad temų pradžioje pateikiamos laiko juostos, jose aiškiai, detaliai sudėlioti svarbiausi tolesniame tekste aptariami įvykiai. Pradėdami skyrius apie Graikiją ir Romą autoriai pateikia vaizdingus šalių geografinės padėties, kraštovaizdžio aprašymus, suprantama mokiniams kalba paaiškina, kaip aplinka veikė žmonių gyvenimą ir nulėmė jų pasirinkimus. Tekste pateikiami palyginimai su Egipto, Mesopotamijos ar kitos ankstesnės civilizacijos įvykiais, bruožais. Aptariant baltų istoriją sugretinama ir paaiškinama, kas tuo metu vyko senosiose civilizacijose. Dažnai pateikiama užduočių (pvz., skiltyje „Tyrinėkite!“), kurias atlikdami mokiniai turės susieti praeities įvykius su šių dienų aktualijomis. Vadovėlyje daug iliustracijų, kuriose užfiksuota, kaip graikų, romėnų pastatai, skulptūros, keliai atrodo šiuo metu. Tai turėtų padėti mokiniams ugdytis supratimą, kad praeities žmonių palikimas yra greta, apčiuopiamas. Skyriuje apie baltus taip pat daug

ilustracijų, mokiniams labai vaizdžiai parodančių, kaip galėjo atrodyti piliakalniai, jų įtvirtinimai, baltų ginklai, papuošalai. Šiame skyriuje mokiniai raginami tyrinėti gyvenamosios vietovės istoriją, surinkti istorinius faktus apie netoliese esančius objektus, dalyvauti eksperimentinės archeologijos renginiuose ir kt.

Vadovėlyje pateikiamos užduotys, klausimai skirti ugdyti įvairias kompetencijas: išvardink jūras, dviem įrodymais pagrįsk, pateik ne mažiau kaip du būdus, kam dar buvo naudojamas aliejus, nurodyk ne mažiau kaip po vieną skirtumą ir panašumą, išvardink ne mažiau kaip du išskirtinumų požymius, nurodykite žmonių ir dievų panašumus ir skirtumus, iš kokių dviejų šaltinių rūšių sužinome apie faktą, palygink tuometinį ir šiuolaikinį požiūrius ir pan. Nemaža dalis tekste ar prie iliustracijų esančių klausimų turėtų padėti mokiniams geriau suvokti tuo metu gyvenusią žmonių jauseną, gyvenimą ir kt. Skiltyje „Tyrinėkite!“ pateikiamos smalsumą skatinančios užduotys, pvz., kuri Lietuvos vietovė pavadinta Graikijos vietovės ar kultūros vardu, prie temos apie graikų polį siūloma sukurti polio maketą, surengti maketų parodą. Taip mokiniai tobulina informacijos paieškos įgūdžius. Taip pat užduotyse nurodoma atlikti tyrimus (pvz., apie arčiausiai esantį piliakalnį, šventvietę), palyginti savo surinktą medžiagą su bendraklasių turimais faktais. Apibendrinamieji klausimai mokiniams padės pakartoti pateiktą medžiagą, atkreipti dėmesį į svarbiausius akcentus. Be teksto, iliustracijų, žemėlapių yra pateikiamos schemos, lentelės, kurios palengvins išmokimą. Vadovėlio tekstas parašytas nesudėtinga, mokinių amžiaus tarpsniui tinkama kalba.

Autoriams siūlyčiau sutrumpinti kai kurių pateikiamų šaltinių ištraukas (pvz., skyriuje apie Graikiją, p. 16–17, tekstas iš Herodoto veikalo apie graikų įsikūrimą Libijoje). Vertėtų mažiau užduoti klausimų, kurie prasideda žodeliu „ar“ ir pačiame klausime nepateikti atsakymo (pvz., skyriuje apie Graikiją, p. 11, „Ar pritariate tokiam vertinimui?“). Suprantama, kad paprasti klausimai skirti besimokantiems pagal žemesnius pasiekimų lygius, bet greta jų būtų galima pridėti ir sudėtingesnius klausimus. Abejoju, ar vertėtų užduoti klausimus, kuriuose pagal istorinio veikėjo iliustraciją prašoma nurodyti, kokias charakterio savybes ji atskleidžia, arba koks/kokia žmona/mama/tėvas ji/jis buvo. Naudingiau mokiniams būtų tokiu atveju pasiūlyti sukurti istorinį pasakojimą.

Apibendrinant galima teigti, kad 7 kl. istorijos vadovėlio II d. visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.